

**İNSANİ RİSK
DURUMLARINDA
REHABİLİTASYON
HİZMETLERİNE ERİŞİM**

Selimiye Mahallesi, Cami Caddesi, Oltan Apartmanı No: 19/A Üsküdar İstanbul
Telefon-Whatsapp: 0538 224 40 83

E-posta: ied@ied.org.tr

www.ied.org.tr

İÇİNDEKİLER

Yönetici Özeti	5
1. Giriş	6
2. Engelli kişilerin eğitim ve sağlık haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat	7
3. Metodoloji	10
Saha çalışmasının hazırlıkları kapsamında	11
4. Saha Çalışmasının Bulguları	11
4.1. Kullanıcıların/ebeveynlerinin yanıtları	13
4.2. Rehabilitasyon merkezi müdürlerinin yanıtları	18
4.3. İşitme cihazı merkezlerinin yanıtları	22
5. Genel sonuç ve öneriler	23
6. Teşekkür	25
7. Kaynakça	26
EKLER	27

YÖNETİCİ ÖZETİ

2019'un sonunda Çin'in Hubei eyaleti Wuhan şehrinde ortaya çıkan yeni korona virüs hastalığı (COVID-19), 12 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir. COVID-19, kısa sürede dünyada yayılarak tüm insanlar için fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan ciddi tehditler oluşturmaktadır. Pandemi süresince, işitme engeli bireyler özellikle sağlık hizmetlerine erişimde en çok zorluk yaşayan gruplardan biri olmuştur.

Bu araştırma raporu, Etkin AB Programının desteğiyle, İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği tarafından pandemi sırasında İstanbul'daki işitme engellilerin sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim düzeyinin ortaya çıkarılması amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırma sırasında hazırlanan anket ile 149 işitme engelinin ailesine ulaşılmıştır. Ayrıca, 5 rehabilitasyon merkezi ile 6 işitme merkezi ile de görüşme yapılmıştır.

İşitme engelliler, COVID-19 salgını sırasında 3 ay boyunca rehabilitasyon hizmetlerine erişememiş, bazı kurumlar, uzaktan eğitim programları aracılığıyla öğrenciler ve aileleri ile iletişim kurarak süreci yönetmeye çalışmıştır. Ancak aileler, yaptığımız görüşmelerde özel gereksinimi olan çocuklarının dikkatlerini ekrana veremediklerini belirtmiştir. Bunun yanı sıra, yeterli özel alanları olmadığı için sürekli hareket halinde olan öğrenciler, eğitimi anlamakta sorunlar yaşamıştır. Ayrıca, 3 ay boyunca kapanan rehabilitasyon merkezlerinin bir kısmı telafi eğitimi yapmıştır.

Engelliler, pandemi boyunca sağlık hizmetlerine erişimde önemli derecede zorlanmıştır. Yaptığımız anketlerin sonuçlarına göre, ailelerin çoğu hastane hizmetlerinden yararlanamamış, randevu bile alamamıştır. Bu süreçte birçok işitme engeli birey, fitting (ayar) hizmetinden geri kalmış ve cihaz ayarlarını yapamamışlardır. Ayrıca, kapanmaya giden rehabilitasyon merkezleri kira ve giderlerini karşılamakta zorluk çekmiş; hatta görüştüğümüz merkezlerden ikisi, çalışanlarının maaşlarını banka kredisi ile ödemek zorunda kalmıştır. Kurumların müdürleri ile görüştüğümüzde çoğu kurum müdürü bir kapanmayı daha kaldıramayıp iflas edebileceklerini belirtmiştir.

COVID-19 salgını sırasında eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimleri engellenen işitme engellilerin bu süreçte yaşadığı kayıpları telafi edecek tedbirlerin hızla alınması önemlidir. Doğrudan bu gruba yönelik tedbirlerin yanında, hem hizmet aldıkları firmaların hizmet sunumunu devam ettirecek ilave tedbirler alınmalı hem de toplum geneline yönelik COVID-19 ile mücadele tedbirleri planlanırken işitme engellilerin ihtiyaçları da mutlaka gözletilmelidir.

f isitmedernek @ isitmedernek t isitmedernek

www.ied.org.tr

www.ied.org.tr

GİRİŞ

2019'un sonunda Çin'in Hubei eyaleti Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve tüm dünyada hızla yayılan COVID-19, 12 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir. COVID-19, o zamandan beri tüm insanlar için fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan ciddi tehditler oluşturmaktadır.

İşitme engelli bireyler, pandemi döneminde özellikle sağlık hizmetlerine erişimde en çok zorluk yaşayan gruplardan biri olmuştur. İşitme engelliler, bu dönemde diğer insanlarla iletişim kurmakta sıkıntı çekmiştir. Hastalıktan korunmak için sürekli maske kullanılması hem dudak hareketlerinin görünmesini engellemiş hem de genel bir ses bariyeri oluşturmuştur (Ertuğrul, S., Söylemez, E., 2020). Bunun yanı sıra, gürültülü hastane ortamıyla görsel engeller birleştiğinde işitme kaybı olan bireylerin kullandığı doğal duyuşel telafi yöntemleri işe yaramaz hale gelmektedir (Reed, N. S., Ferrante, L. E., & Oh, E. S., 2020).

Pandemi sırasında rehabilitasyon hizmetleri de sekteye uğramıştır. Ataman (2003), özel eğitimin çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocukların kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağladığını, yetersizliği engele dönüştürmeyi önlediğini, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek toplumla kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donattığını belirterek bu eğitimin önemini vurgulamıştır. Özel eğitimin aksamaması veya sürdürülememesi, işitme engelli bireylerin akademik, sosyal ve toplumsal olarak geride kalmasına yol açabilmektedir.

Bu raporda, işitme engellilerin rehabilitasyonu ve sağlık hizmetlerine erişiminde yaşanan hak ihlallerine dikkat çekmek ve bu hizmetlere erişimi engelleyen başlıca faktörleri ele almak amaçlanmıştır. Raporla, insani risk durumlarında dezavantajlı bireylerin, sağlık hizmetleri ve eğitime erişimlerinin etkilenmemesi için alınması gereken tedbirlerin karar vericiler ile paylaşılması hedeflenmektedir.

Etkin AB Programı tarafından desteklenen izleme çalışması, İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği tarafından Aralık 2020'de başlayarak 3 ay süreyle yürütülmüştür. Bu dönemde COVID-19 sürecinde işitme engelli çocuk ve gençlerin rehabilitasyon ve sağlık hizmetlerine erişimleri izlenmiştir.

İzleme çalışmasının koordinasyonu, İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği başkan yardımcısı ve aynı zamanda biyonyik kulak kullanıcısı olan Onur CANTİMUR tarafından yapılmış olup saha araştırmasını odyolog Rümeyza KAHVECİ ve odyolog Merve BAYKARA gerçekleştirmiştir. Dernek başkanı Pelin ATİK ve sayman ve proje uzmanı Hüseyin KARAMAN'ın destek verdiği çalışmaya İşitme Cihazı Satıcıları Derneği (İŞİTSAD) de paydaş olarak katkı vermiştir.

2. Engelli kişilerin eğitim ve sağlık haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat

Engelliler bakımından sağlık ve eğitim hakları, Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına ilişkin Sözleşmenin 24. ve 25. maddelerinde düzenlenmektedir. 24. Maddeye göre, Taraf Devletler, eğitim hakkının fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için engellilerin eğitim sistemine bütünlüştürücü bir şekilde dahil olmasını ve hayat boyu öğrenme imkanlarından yararlanmasını sağlar.

Sözleşmenin sağlık hakkını düzenleyen 25. maddesinde ise Taraf Devletlerin, sağlıkla ilgili rehabilitasyon da dahil olmak üzere engellilerin sağlık hizmetlerine erişimlerini mümkün kılacak tüm uygun tedbirleri alacağı belirtilmektedir. Buna göre, çocuklar ve yaşlılar da dahil olmak üzere, engellilerin özellikle engellilikleri nedeniyle gereksinim duyduğu veya engelliliğin azaltılmasını ya da artmasını önleyen sağlık hizmetleri sunulmalıdır. Devletler, sağlık hizmetlerinde kesinti yaratabilecek engellerin önüne geçmek için gerekli tedbirleri almalıdır.

Engellilerin Haklarına ilişkin Sözleşme, ayrıca, 11. maddesiyle engellilerin risk durumları ve insani bakımından acil durumlarda korunması ve güvenliğinin sağlanması için tedbir alınmasını da devletler için bir yükümlülük olarak belirlemiştir. 5378 sayılı engelli hakkındaki kanunlardan ikinci bölüm 10 madde de şu şekilde ifade edilmektedir:

MADDE 10. – Rehabilitasyon hizmetleri toplumsal hayata

katılım ve eşitlik temelinde özürliülerin bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak verilir. Rehabilitasyon kararının alınması, plânlanması, yürütülmesi, sonlandırılması dâhil her aşamasında özürliü ve ailesinin aktif ve etkili katılımı esastır.

Rehabilitasyonun her alanında ihtiyaç duyulan personelin yetiştirilmesine yönelik eğitim programları geliştirilir ve bu personelin istihdamı için gerekli önlemler alınır.

 isitmedernek isitmedernek isitmedernek

www.ied.org.tr

Yine 3 . bölüm madde 44 de :

Rehabilitasyon ve Eğitim Dairesi Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Özürlülerin rehabilitasyonu ve eğitimi sürecinde ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.
- b) Özürlülerin rehabilitasyonuna yönelik her türlü standardın oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapmak.
- c) Rehabilitasyon alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlardaki yapılan çalışmaları takip etmek, sorunları ve çözüm yollarını araştırmak.
- d) Rehabilitasyon ve eğitim alanları ile ilgili (panel, sempozyum, konferans ve benzeri) etkinliklerde bulunmak.
- e) İstihdamı kısıtlayan engellerin kaldırılmasını, istihdam alanlarının genişletilmesini ve özürlülerin kendi işini kurmalarına yönelik çalışmaları takip etmek ve tekliflerde bulunmak.
- f) Özürlülerin günlük hayatlarında karşılaştıkları fiziki ve mimari engellerin kaldırılması ve bu konudaki standartların belirlenmesi için teklifler hazırlamak ve hazırlatmak.
- g) Kamuya açık sosyal, kültürel, sportif tesis ve alanlar ile kitle iletişim ve ulaşım araçlarından özürlülerin faydalanmasını sağlayıcı tedbirleri araştırmak, değerlendirmek ve teklifler hazırlamak.
- h) Özürlü çocuklara, gençlere, yetişkinlere bütünlüştürülmüş ortamlarda ve her düzeyde eğitim imkânı sağlamaya yönelik çalışmaları takip etmek.

1) Özürlülüğün önlenmesi, erken teşhisi, özürliülerin rehabilitasyonu, eğitimi ve sosyal güvenlikleri ile ilgili konularda teklif ve projeler hazırlamak, hazırlatmak ve uygulamak.

i) Başkanlıkça verilen benzeri görevleri yapmak.

Bu maddeler ışığında sorunlar ve çözüm yollarını araştırmak covid sürecinde eğitim verilmesi ve bu düzenin sağlanması rehabilitasyon ve eğitim dairesi başkanlığında yürütülebilirdi.

BM Engelli Hakları Özel Raportörü Catalina Devandas Aguilar, COVID-19 salgınının başlarında bir açıklama yayımlayarak engellilerin yüksek risk grubunda olmasına rağmen koruma tedbirlerinden yeterince yararlanamadıklarını ifade etmiştir:1 “Engelliler, kendilerini terk edilmiş hissediyor. Sosyal mesafelenme ve kendi kendini izole etme gibi sınırlayıcı önlemler, yemek, giyinmek ve öz bakım için başka insanların desteğine ihtiyaç duyan kişiler için imkânsız olabilir. Engellilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri açısından bu destekler çok önemli ve devletler kriz boyunca bu desteklerin sürekliliğinin sağlanması için ekstra sosyal koruma tedbirleri almalı.”

Nitekim, araştırma sırasında edindiğimiz bilgilere göre, işitme engelliler maskeden dolayı dudak okuyamadıkları için bu süreçte bir hayli zor geçmiştir. Ayrıca, işitme engelliler için erişilebilir (Türkçe altyazılı ve tercüman destekli) bilgilendirme yapılması gerekirken ne yazık ki kamu kurumları bu konuda yetersiz kalmıştır. Uzaktan eğitime erişme imkânı olmayan çocuklar için kurulmuş olan EBA destek noktalarının erişilebilir şekilde tanıtılmaması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Özel raportör, bu konuda "Pandemi ile yüzleşmek için, koronavirüsün nasıl engelleneceği ve kontrol altına alınacağı bilgisinin herkes açısından erişilebilir olması çok kritik. Ulusal sağlık otoritelerinin kamuya dönük bilgilendirme kampanyaları, işaret dilini, erişilebilir dijital teknolojiyi, altyazıları, geçiş hizmetlerini, metin mesajlarını, kolay okunabilir formatları ve düz dil kullanımını da içerecek şekilde erişilebilir araçlar ve biçimlerde yaygınlaştırılmalıdır.” şeklinde açıklama yapmıştır.

COVID-19 döneminde yapılan bir diğer önemli açıklamayı BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi yayımlamıştır. Komitenin 6 Nisan 2020 tarihli açıklamasına göre, “Hem virüs bulaşma riskini düşürmek hem de toplumu tehlikeli yanlış bilgilere karşı korumak için salgın hakkında doğru ve erişilebilir bilgi temel önemdedir. Doğru ve erişilebilir bilgi koronavirüs enfeksiyonuna yakalananlar da dâhil olmak üzere savunmasız gruplara karşı damgalama ve zararlı davranış riskini düşürmede çok önemlidir. Bilgi düzenli olarak, erişilebilir bir formatta ve tüm yerel ve yerli dillerde sağlanmalıdır. Okullar ve yükseköğretim kurumları salgın nedeniyle kapalı iken çevrimiçi eğitim programlarından eşit şekilde yararlanabilmeleri için, özellikle yoksul toplumlarda ve bölgelerde bulunan tüm öğrencilerin uygun fiyatlı internet hizmetlerine ve teknik ekipmanlara erişimini hızlandırmak için de önlemler alınmalıdır.”

Eşit Haklar için İzleme Derneği'nin çevirisi için bakınız:
https://www.esithaklar.org/wp-content/uploads/2020/05/Covid-19_engelli_nufusa_donuk_tedbirler_v2.pdf

İsithaklar için İzleme Derneği

www.ied.org.tr

İşitme engelli çocuğunuz, firmanız, rehabilitasyon kurumunuz, işitme merkeziniz **Covid-19'dan nasıl etkilendi?**

DES/AB/478
İnsani Risk
Durumlarında
Rehabilitasyon
Hizmetlerine Erişim
İzleme Projesi

Whatsapp: 0538 224 40 83 E-posta: ied@ied.org.tr

"Bu afiş, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu afişin içeriğinden yalnızca İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır"

Ne var ki, ailelere yönelik yaptığımız ankette bir ebeveyn rehabilitasyon merkezlerinin verdiği online eğitimde bilgisayarlı olan veliler ile whatsapp uygulaması üzerinden iletişime geçen velilerin eşit olmadığını, "çevrimiçi eğitim programlarından eşit şekilde" yararlanmadığını belirtmiştir. Şöyle ki, bilgisayarda Zoom programında hem eğitmeni izlenip hem de sunum ve çalışma dosyaları görülebilirken, bilgisayarı olmadığı için online derse katılmayan aile telefon ile whatsapp üzerinden eğitimcilerle görüntülü olarak iletişime geçmiştir. Bu aileler, neyi nasıl yapacağını göremediği, bilemediği için çocuğunun eğitimden geri kaldığını ifade etmektedir:

"Çocuğum küçük olduğu için evde eğitimi için neler yapabileceğimi bilemedim. Kurumların açılması çok iyi oldu"

"Telefon ile uzaktan eğitim zor oluyordu. Eğitimden geri kalmamak için devam ettik."

3. Metodoloji

Çalışmanın hedef kitlesi, işitme engellilerin aileleri, işitsel rehabilitasyon üzerine uzmanlaşmış rehabilitasyon merkezleri ile bu merkezlerde eğitim alan işitme cihazı ve biyonik kulak kullanıcılarıdır. Hem bu gruplara ulaşmak hem de izleme çalışmasını geniş kitlelere duyurmak amacıyla bir poster hazırlanmış ve derneğin Facebook, Instagram ve Twitter hesaplarında paylaşılmıştır.

2 <https://www.cesr.org/cescr-statement-covid-19-pandemic-and-economic-social-and-cultural-rights>

Eşit Haklar için İzleme Derneği'nin çevirisi için bakınız: https://www.esithaklar.org/wp-content/uploads/2020/05/Covid-19_ekonomik_sosyal_haklar_v2.pdf

Saha çalışmasının hazırlıkları kapsamında, İstanbul'da işitsel rehabilitasyon üzerinde çalışan 13 rehabilitasyon merkezi tespit edilerek bu merkezlerin müdürleri ile telefonla veya yüz yüze görüşmeler yapılmış, projenin amacı ve faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir:

- Pan İşitme Özel Eğitim ve Danışmanlık - Kadıköy
- Çocuk Eğitim Derneği - Ataşehir
- Dünyam Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi -Büyüçekmece
- Özel Belgin Birer Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi - Şişli
- Özel İlkemCan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi - Üsküdar
- Tarık Akay Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi- Pendik
- İlk Ses İlk Nefes Özel Eğitim Rehabilitasyon Ve Rehberlik Merkezi - Güngören
- Kuşdili Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi - Kadıköy
- Pera Psikolojik Eğitim Rehabilitasyon Akademisi - Başakşehir
- Aktif Çocuk (Terapedia) Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi - Bakırköy
- Özel Çınar Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi - Kağıthane
- Mavi Düşler Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi - Tuzla
- Çarem Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi - Arnavutköy

Rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimciler ile Medipol Üniversitesinde görev yapan akademisyenlerin tavsiyeleri ve görüşleri dikkate alınarak 3 adet anket formu hazırlanmıştır. Anketler işitme merkezleri, rehabilitasyon merkezleri ile rehabilitasyon merkezlerinden hizmet alan öğrencilerin ailelerine uygulanmıştır. Aileler için hazırlanan anket formları, Kişisel Verileri Koruma Kanununa uyum sağlamak amacıyla, rehabilitasyon merkezlerinin müdürleri aracılığıyla ailelere gönderilmiştir.

Rehabilitasyon merkezi müdürleri, bir odyoloji bölümü öğretim üyesi ve bir sosyolog danışmanlığında hazırlanan anketlerle toplam 149 işitme engelli bireyin ailesine ulaşılmıştır. Saha çalışması sırasında Zoom ve telefon görüşmelerinden yararlanılmıştır.

4. Saha Çalışmasının Bulguları

İstanbul'da bulunan rehabilitasyon merkezleri ve işitme cihazları merkezleri ile yapılan görüşmelerde, bu merkezlerde 6 ile 18 yaş grubu öğrenci sayısı, COVID-19 sürecinde hem öğrenci hem de kurumları nasıl etkilendiği sorulmuştur.

Ankette genel olarak,

- COVID-19 sebebiyle işitsel rehabilitasyon eğitiminin nasıl etkilendiği
- Telafi eğitim alıp alınmadığı
- Uzaktan eğitimlerin verimli olup olmadığı
- Rehabilitasyon merkezlerinin ekonomik olarak nasıl etkilendiği irdelenmiştir.

www.ied.org.tr

Saha hazırlıkları kapsamında yapılan görüşmelere rağmen, sektörel bazda katılım düşük kalmıştır. Rehabilitasyon merkezlerinden 5, işitme merkezlerinden 6 yanıt alınmıştır.

Ailelere yönelik anket Türkçe hazırlanmış olup birebir sorularak cevaplanması sağlanmıştır. Anket sonuçlarının objektif olması ve kurum müdürleri ile öğretmenlerin sürece dahil olup sonuçları etkilememesi için aileler ile özel görüşülmüştür. Veri analizi çalışmasında dikkati en çok çeken hususlar şunlardır:

- Ailelerin çoğu hastaneden randevu alınmasında çok zorluk yaşadığını belirtmiştir. Hastaneler, COVID-19 sebebiyle oluşan yoğunluktan dolayı, ayar için hastalarını koklear implant cihazı getiren firmalara yönlendirmiştir. Ancak aileler firmalardan da randevu almakta zorlandıklarını belirtmişlerdir.³
- Aileler, zorunlu karantina sırasında çocuklarının evde enerjilerini atamadıkları ve onlara sosyal bir ortam sağlayamadıkları için zorlandıklarını belirttiler.
- Bunun yanı sıra, aileler, çocuklarının online eğitime uyum sağlamakta zorlandığını ve çocuklarını bilgisayar başında oturtamadıklarını ifade etmiştir.

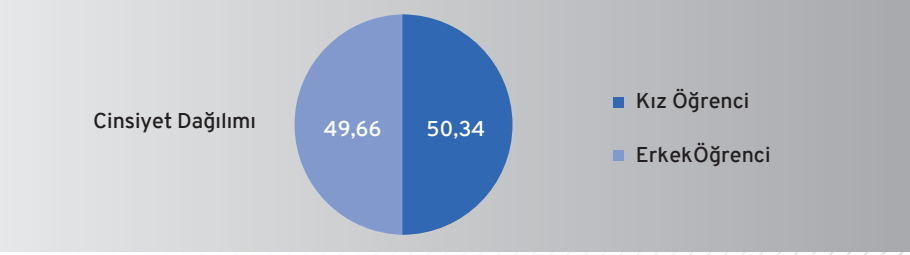
Bir kısım aile de online eğitimin özel gereksinimli çocuklarda etkili bir çalışma modeli olmadığını savunmuştur. Az sayıda aile, bu süreçte hoca ve eğitimcilerin yönlendirmesinden memnun kaldığını belirtip bu süreci çocuklar ile evde en verimli şekilde atlattığını düşünmektedir.

³ Bazı firmalar kovid-19 tedbirleri sebebiyle uzaktan çalışmaya geçmiş, randevusuz ziyaretçi kabul etmemeye başlamıştır. Bunu da sosyal medya sayfalarında özellikle duyurmuştur.

Ebeveynlerin anket sorularına verdiği yanıtlar aşağıda sunulmuştur.

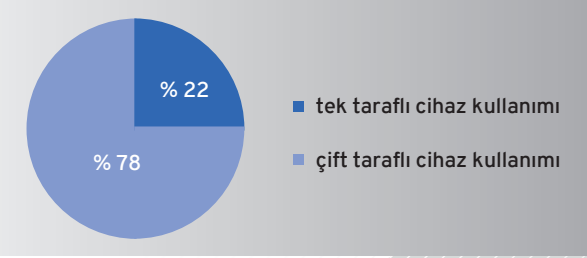
4.1.Kullanıcıların/ebeveynlerinin yanıtları:

Toplamda 149 kişi anketimize katılmıştır. Katılımcıların cinsiyet dağılımı neredeyse eşittir.

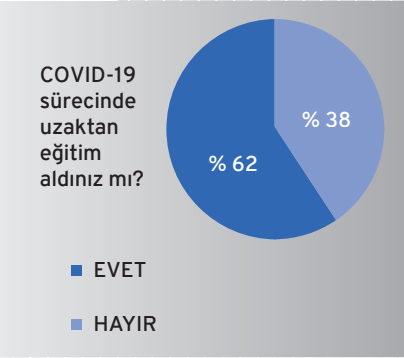

KULLANILAR COCUK OLDUGU İÇİN AİLELERİN YANITLARINA YER VERDİK.

149 katılımcının 116'sı çift cihaz, 33'ü tek taraflı cihaz kullanmaktadır.

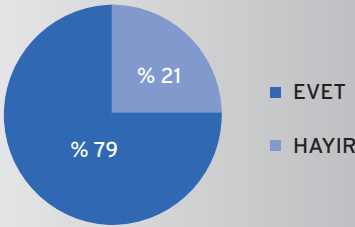
Anket katılan EBEVEYNLERİN COCUKLARININ %38'i uzaktan eğitim ALDIGINI SÖYLERKEN, %62'si uzaktan eğitim almadığını belirtmiştir.

www.ied.org.tr

Uzaktan eğitim alan yüzde 79'u eğitimleri faydalı bulurken, yüzde 21'i ise bunun aksi yönde görüş belirtmiştir.

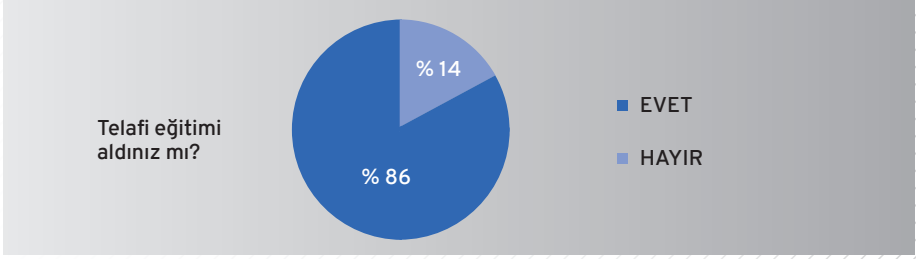
Ailelerin bu soruya yaptığı yorumlardan bazıları şöyledir:

“Online eğitimde zorlandık. Yüz yüze eğitim daha yararlı olduğunu düşünüyorum.”

“Telefonda ders yaparken zorlandım.”

“Uzaktan eğitim verimli oldu mu olmadıysa neden?” sorusuna cevap veren aileler bir kısmı verimli geçmediğinin bunun altında yatan sebep olarak çocukların ekran başında durmadıklarını dikkatlerinin cabuk dağıldığını ve odaklanmadıklarını ifade etmiştir bir kısım aile işitme engelli bireylerde yüzyüze eğitim olmasının gerektiğini düşünmektedir.

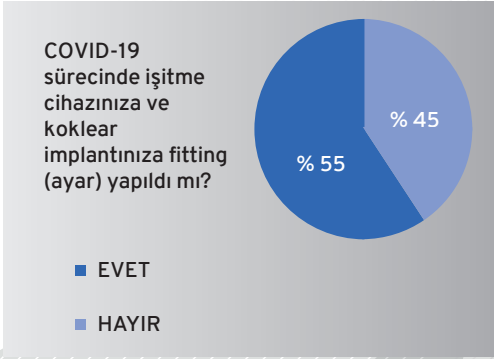
Ankete katılanların yüzde 86'sı telafi eğitimi alırken, yüzde 14'ü telafi eğitimi almamıştır.

Telafi eğitimi alanların oranının bu kadar yüksek olması, uzaktan eğitimin çok verimli geçmediği ve telafi eğitime mecbur kalındığı anlamına gelmektedir. Öte yandan, ebeveynlerden biri, pandemi sırasında çocuğunun yaşadığı kaybı telafi eğitimiyle gidereceklerine inanmadığını belirtmiştir:

“Eğitim konusunda tedbir amaçlı rehabilitasyon merkezine getirmemeye karar vermiştik. Bu süreçte çocuğumun olumsuz yönde etkilendiğini söyleyebilirim. Evde elimizden geldiği kadar ilgilensek de bir plan program dahilinde bilinçli ders veremedik. Bu kaybı şimdi alacağımız eğitim ile telafi edeceğimizi düşünmüyorum.”

Anket katılımcıları arasında, pandemi sürecinde işitme cihazına ve koklear implantına fitting (ayar) yaptırabilenlerin oranı yüzde 55'tir. Koklear implant dış cihazlarına mutlaka ayar yapılması gerektiği bilinen bir gerçek iken, katılımcıların yüzde 45'inin ayar yaptırmaması dikkat çekicidir.

Katılımcılardan biri, “İşitme engelli bireylerde maske kullanımı anlamayı zorlaştırdı. Yüz yüze eğitime ara verilmesi, telafi eğitimlerinin bile devamlı kopması gelişimin durmasına neden oldu. Hastane fitting (ayar) hizmeti erişim durdu. Cihaz ayarları konusunda tanıdık vasıtasıyla destek aldık” diyerek eğitimler ile cihaz ve implant ayarı konusunda yaşanan ve birbirini besleyen sorunları özetlemiştir.

www.ied.org.tr

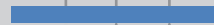
Katılımcılara, ayrıca, fitting yapılmamasının nedenleri sorulmuştur. Büyük bir çoğunluk, COVID-19 nedeniyle firmanın dönüş yapmadığını belirtirken diğerleri, fitting zamanının henüz gelmediğini, hastalık riskinden dolayı gitmek istemediklerini veya randevularının ertelendiğini ifade etmiştir.

FİTTİNG (CİHAZ AYARI) YAPILMAMASININ SEBEBİ

FİRMA COVID 19 DOLAYISIYLA DÖNÜŞ YAPMADI.

FİTTİNG ZAMANI GELMEMİŞTİ

HASTALIKTAN DOLAYI GİTMEK İSTEMEDİK

RANDEVU ERTELENDİ

Burada bir hususu daha belirtmek gerekir. Dış cihazı ayarını Türkiye'ye koklear implant getiren firmalar yapmak zorunda değildir. Bu hizmeti ameliyat yapılan kliniklerin ve hastanelerin vermesi gereklidir. Hastanelerdeki nitelikli odyolog eksikliği, firmaların ayar hizmeti vermelerine yol açmış olup bu durum Türkiye'ye özgü bir durumdur. Nitelikli odyolog eksikliğinin, pandemi döneminde kendisini daha fazla gösterdiğini söylemek mümkündür.

Türkiye'de çalışan anne ve babalar, çocuklarını dede, anneanne ve babaanne gibi ailenin yaşlılarına emanet etmektedir. Rehabilitasyon merkezleri açılmasına rağmen 65 yaş ve üstü ebeveynlere (anne-baba veya dede-babaanne) yaş ayrımcılığı yapılarak sokağa çıkmalarının yasaklanması, çocukları bu merkezlere götürememeleriyle sonuçlanmıştır. Ayrıca, hastanelerde işitme cihazı uygulaması ve ayarı yapılması yasaktır. Sadece koklear implant ayarı yapılmaktadır. Bu dönemde bazı koklear implant firmaları da uzaktan fitting hizmeti vermiştir. Teknoloji okur-yazarlığı olmadığı için uzaktan fitting (ayar) yapamayan 60 yaş ve üstü bireyler, ayar için büyük risk alarak toplu taşıma ile merkezlere ve firmalara gitmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan, genel olarak, COVID-19 döneminde hem hastane ve cihaz hizmetleri hem de eğitimle ilgili yaşadıklarını yorumlamaları istenmiştir. Katılımcıların birçoğu, COVID-19 sürecinin onlar için sıkıntılı geçtiğini (%27,56) ve hastane ile işitme merkezleriyle sorun yaşadıklarını (sırasıyla, %24,72 ve %24,43) ifade etmiştir. Bunları, rehabilitasyon merkezleriyle sorun yaşayanlar (%13,64) takip etmiştir. Tüm bu süreçte bir sıkıntı yaşamadığını belirtenler ise azınlıkta kalmıştır (%9,66).

Covid-19 döneminde yaşanan

COVID SÜRECİNDE SAĞLIK HİZMETLERİNE ERİŞİM KONUSUNDA SIKINTI YAŞAMADIK.

9,66

COVID SÜRECİNDE SAĞLIK HİZMETLERİNE ERİŞİM KONUSUNDA ZORLANDIK.

%27,56

COVID 19 SÜRECİNDE İŞİTME CİHAZI MERKEZLERİNE ERİŞİMDE SIKINTI YAŞADIK.

COVID 19 SÜRECİNDE REHABİLİTASYON HİZMETLERİNE ERİŞİMDE SIKINTI YAŞADIK.

13,64

COVID 19 SÜRECİNDE HASTANE HİZMETLERİNE ERİŞİMDE SIKINTI YAŞADIK.

27,72

0.00% 5.00% 10.00% 15.00% 20.00% 25.00% 30.00%

www.ied.org.tr

Bazı katılımcıların yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

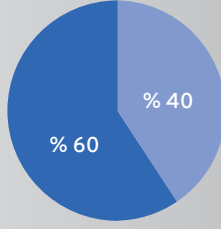
“Covid-19 süreci olarak ekonomi ve bireysel olarak çok zor günler geçiriyoruz. Yüz yüze olan eğitimin 2 günlük olmasının verimli olduğunu anlıyoruz. Covid her öğrenciyi etkilediği gibi bizi de hem hastane hem cihaz hem de eğitim konusunda oldukça zorladı. Cihaz arızalanmasında ve raporlu pil kablo alımlarında gecikmeler yaşadık. Eğitim konusunda tedbir amaçlı rehabilitasyon merkezine getirmemeye karar vermiştik. Bu süreçte çocuğumun olumsuz yönde etkilendiğini söyleyebilirim. Evde elimizden geldiği kadar ilgilensek de bir plan program dahilinde bilinçli ders veremedik. Bu kaybı şimdi alacağımız eğitimden telafi edeceğimizi düşünüyorum.”

“Pandemi sürecinin ilk kısmında rehabilitasyon merkezine gelmeme rağmen daha sonra yoğun şekilde gelerek açığı kapatmak çok ilerleme sağladı. Hastane ve cihaz fittingleri (ayarları) sekteye uğradı. Yeni cihaz alma prosedürleri olumsuz etkilendi. Yalnızca kulak temizliği ve kalıp değişimi yapabildik.”

4.2. Rehabilitasyon merkezi müdürlerinin yanıtları:

Bu bölümde, izleme çalışması kapsamında hazırladığımız anketi yanıtlayan beş kurumun yanıtları yer almaktadır. Öncelikle, kurumlara telafi eğitimi yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Kurumların ikisi telafi eğitimi yapmazken üçü telafi eğitimi yapmıştır.

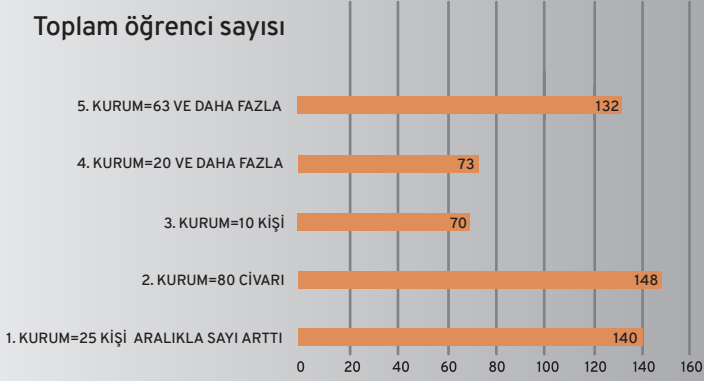
Kurumunuzda
Telafl eğitimi
dersleri
yapıldı mı?

■ EVET
■ HAYIR

Kurumlara, yeniden hizmet vermeye başladıktan sonra, öğrencilerinden kaçının COVID-19 nedeniyle telafi eğitimlerine katılmakta tereddüt ettiği sorulmuştur. Yanıtlara göre, beş kurumun toplam 563 öğrencisi vardı ve bunların en az 198'i telafi eğitimlerine katılmakta tereddüt etmiştir.

Toplam öğrenci sayısı

Telafl eğitime katılma konusunda kararsız kalan öğrenciler için neler yaptığını sorduğumuz kurumlar, aşağıdaki yanıtları vermiştir.

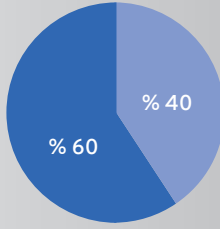

www.ied.org.tr

1. Kurum	2. Kurum	3. Kurum	4. Kurum	5. Kurum
Hiçbir şey. İnsanlar korkuyor, zorlamak olumlu olmaz.	Sürece ilişkin destek alınmasının önemi anlatıldı. 3 ay kapalı kalınan süre içinde eğitim kayıplarının giderilmesinin önemi anlatıldı.	Toplu taşıma araçlarıyla gelen velilerimiz tereddüt etti. Bu ailelere bir şey yapamadık. Diğerleri katılmaya devam ettiler.	Konuşması kritik dönemde olan öğrencilerimizin ailelerine bilgilendirme yaptık. Eğitimin önemini ifade ettik. Ancak aileleri zorlamadık.	Hiçbir şey yapmadık. Sürecin geçmesini bekledik. Aileleri zorlamak istemedik.

Kurumlara, ayrıca, eğitime devam eden öğrencilerin uyum sorunu yaşayıp yaşamadığı da sorulmuştur. İki kurum temsilcisi öğrencilerin uyum sorunu yaşamadığını söyledi, üçü bu konuda sorunlar yaşandığını ifade etmiştir. Kurum müdürleri uyum sıkıntısı çeken çocuklara maske ,temizlik konusunda eğitim vermişlerdir. Bunun yanında ailelere işitme rehabilitasyon eğitimi önemi anlatılması için seminer vermişlerdir. çocuklar ortama uyum sağlanması için oyun oynatıldığı belirtilmiştir.

Kurumunuz açıldıktan sonra eğitime devam eden öğrencilerde uyum sorunu yaşadınız mı?

- EVET
- HAYIR

FİTİNG (CİHAZ AYARI) YAPILMAMASININ SEBEBİ

ÖĞRETMEN VE ÇALIŞAN MAAŞLARINI ÖDEMEKTE ZORLANDIK

OTİZM BİREYLERİN MASKE TAKMASINI TEŞVİK ETMEKTE ZORLANDIK

% 10

KİRA ÖDEMEKTE ZORLUK ÇEKME

% 48

0% 10% 20% 30% 40% 50%

Kurumlara, COVID-19 döneminden nasıl etkilendiklerini anlatmaları istendiğinde öne çıkan yanıt, maddi giderlerin karşılanamaması olmuştur. Bunu, kira ödemekte yaşanan sıkıntılar, otizmli bireylere maske taktırmakta zorlanma, öğretmen ve çalışan maaşlarını ödemekte zorlanma gibi yanıtlar takip etmiştir. bir kapanma süreci ihtimaline karşı neler planladıkları sorulan kurumların tamamı tekrar kapanma durumunda iflas edeceğini belirtmiştir.

www.ied.org.tr

4.3 İşitme cihazı merkezlerinin yanıtları:

Görüştüğümüz işitme cihazı merkezlerinden biri, COVID-19 döneminde çalışmaya devam etmediğini belirtmiştir. Ayrıca, merkezlere karantina sürecinde uyguladıkları fitting yöntemi de sorulmuştur. 6 merkez biri yüz yüze, biri uzaktan, dördü ise her iki şekilde fitting yapmıştır.

Karantina sürecinde uyguladığınız fitting yöntemi nedir?

1

uzaktan

1

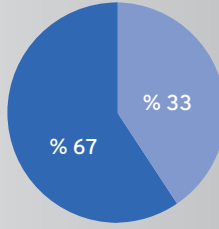
yüzyüze

4

her ikisi

Uzaktan fitting yapan merkezlere, kişilerin bu konuda verdiği geri bildirimler sorulmuştur. Altı merkezden ikisi, fitting kullanıcılarının yeterince yararlanmadığını belirtirken dört merkezdeki kullanıcılar uzaktan fittinge olumlu yaklaşmıştır.

Uzaktan fitting için geri dönüşler nasıl oldu?

■ OLUMLU

■ OLUMSUZ

Kurumlara, son olarak, COVID-19 sırasında zorlandıkları konular sorulmuştur. Kurum temsilcileri, düzenli hastaların gelmesini sağlamakta sorun yaşadığını, hastaların maddi sıkıntılarının olduğunu, gelen hastaların çoğunun 65 yaş ve üstü olduğu için toplu ulaşımda büyük risk alındığını ve dolayısıyla zorlu bir süreç geçirildiğini ifade etmişlerdir.

5. Genel sonuç ve öneriler:

İşitsel rehabilitasyon eğitimi, çocukların yaşlılarıyla aynı düzeye gelmeleri için çok önemli olmasına rağmen COVID-19 süreci çocukların sosyal-akademik başarılarını olumsuz etkilemiştir. Çocuklar, oluşan kriz ortamıyla birlikte belli bir süre eğitim alamadıkları için akranlarının gerisinde kalmışlardır. Bunun yanı sıra, özel gereksinimli çocuklar, sosyal alanlardan da mahrum kalmıştır. Çocukların uzaktan eğitimle adaptasyon sağlaması ve eğitimlerinde ilerlemesi zor olmuştur. Telafi eğitimlerinin çocukların toparlanması konusunda yararlı olduğu görülmektedir. İşitme engelli çocukların ebeveynleri de pandemi sırasındaki kısıtlamalardan olumsuz etkilenen gruplar arasındadır. Rehabilitasyonda aileler, evde çocuklarıyla tablet veya bilgisayar başında online ders işlemekte sorun yaşamıştır. Birçok aile, eğitim konusunda ne yapacaklarını bilmediklerini ifade etmiştir. Bu gibi durumlarda, ailelere bilgi ve rehberlik sağlanması gerekir.

Görüştüğümüz rehabilitasyon merkezlerinin müdürleri, kapalı kaldıkları dönemde kirayı yatırmakta ve çalışanların maaşlarını ödemekte zorlandıklarını, bir kapanma daha olursa toparlanamayacaklarını ifade etmiştir. 65 yaş ve üstü kişilere yönelik sokağa çıkma kısıtlamasına dahil olan veliler rehabilitasyon merkezine gidememiş, bundan dolayı çocuklarının rehabilitasyon eğitimleri aksamıştır. İşitme cihazı merkezlerinde ise yoğunluk olmaması adına randevuyla çalışılmasına rağmen, randevular aksadığı için düzen sağlanamamıştır. Cihaz sektöründen yararlananların ağırlıkla 65 yaş ve üstü grup olduğu düşünüldüğünde, merkezler, hastaları fitting (ayar) yapmaya çağırmanın büyük bir sorumluluk olduğunu ve bu sorumluluğu almak istemediklerini belirtmiştir. Birçok işitme merkezinde uzaktan ayar yapılabilmesi için yeterli teknoloji mevcut değildir. Odyologlar daha güvenilir bir fitting (cihaz ayarı) için yüzyüze yapılması daha sağlıklı olacağını belirtmişlerdir. Yaptığımız ankette uzaktan fitting yapılmasından memnun olan hastalar dışarı çıkmadıkları ve toplu taşıma kullanmadığından ötürü bu cevapları verdikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

www.ied.org.tr

İşitme engellilerin COVID-19 döneminde eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları hak ihlallerini tespit etmek için yürüttüğümüz araştırmanın bulguları ışığında, yetkililere yönelik hazırladığımız tavsiyeler aşağıda yer almaktadır:

- 65 yaş ve üstü veliler çocuklarını, torunlarını vs. rehabilitasyon merkezlerine götürbilmeleri için sokağa çıkma kısıtlamalarından muaf tutulmalı, bu durum genelgede belirtilmelidir.
- Koklear implant kullanıcısının / hastanın hastaneden randevu alamayıp firmaya yönlendirilmesi yanlış bir uygulamadır. Hastanelere koklear implant fittingi yapmayı bilen nitelikli odyologların atanması gereklidir. Böylece hastanelerin kullanıcıları firmalara yönlendirmesine gerek kalmayacaktır. Pandemi hastaneleri dışındaki hastanelerde fitting yapmaya devam edilebilir ve kullanıcılar bu hastanelere yönlendirilebilir.
- Maske kullanmak istemeyen çoklu engele sahip, otizmlili veya down sendromlu bireyler için maskenin gerekliliğini anlatacak basit videolar veya animasyonlar hazırlanmalıdır.
- Özel eğitimin kesintisiz devam etmesi için karar alıcıların gerekli tüm tedbirlerin alması elzemdir. Çünkü özellikle dil gelişimi kazanılan 4 yaş gibi kritik dönemlerde kaybedilen zamanın sonradan telafisi güç olmakta veya hiç olamamaktadır.
- Karar alıcılar, kapanma zorunluysa getireceği maddi ve manevi riskleri göz önüne almalıdır. Ayrıca, kararlar, alandaki sivil toplum kuruluşlarına danışılarak alınmalıdır.
- Mevcut koşullarda, işitme merkezlerinde kullanıcılara uzaktan cihaz ayarı yapılabilmesi için altyapı yatırımları yapılmalıdır. Bunun için faizsiz ve uygun kredi koşulları oluşturulmalıdır.
- Engelliler için hayati önemde olan rehabilitasyon hizmetlerinin aksamaması için rehabilitasyon merkezlerine kısa çalışma ödeneklerinin yanında kira yardımı da yapılmalıdır.

6. Teşekkür

Saha araştırmasını gerçekleştiren, verileri analiz eden ve raporu hazırlayan odyolog Rümeyza KAHVECİ'ye ve odyolog Merve BAYKARA'ya, projemize katkıda bulunan ailelerimize, kurum müdürlerine, sayın Prof. Dr. Erol BELGİN'e ve rapor sürecinde danışmanlık desteği için Dicle ÇAKMAK'a ve projemizi finansal olarak destekleyen Etkiniz AB programına teşekkür ederiz.

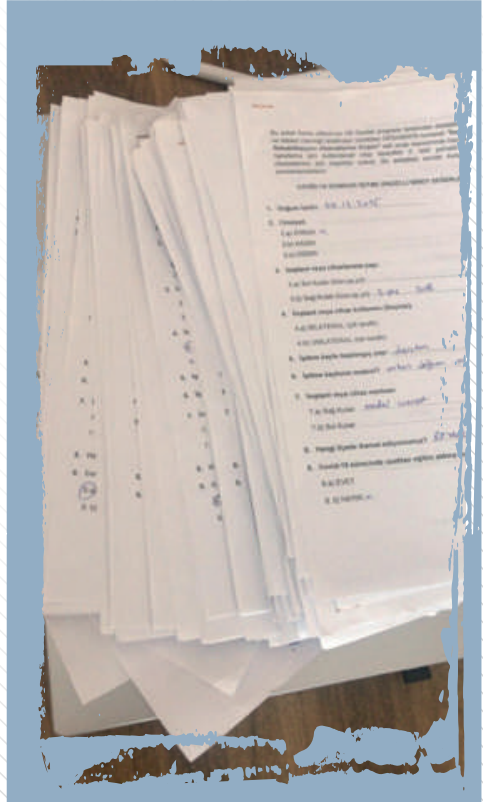

www.ied.org.tr

7. Kaynakça

1. Ertugrul S, Soylemez E. Explosion in hearing aid demands after Covid-19 outbreak curfew. *Eur Arch Otorhinolaryngol.* 2020 Aug 1:1-2. doi: 10.1007/s00405-020-06246-7. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs00405-020-06246-7>
2. Reed, N. S., Ferrante, L. E., & Oh, E. S. (2020). Addressing Hearing loss to Improve Communication during COVID -19 Pandemic. *Journal of the American Geriatrics Society.* doi:10.1111/jgs.16674. <https://agsjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/jgs.16674>
3. Akçamete G. Özel Eğitime Giriş. Ataman A.editör. İşitme Yetersizliği Olan Çocuklar. Ankara:Gündüz Eğitim ve Yayıncılık; 2000. p.313-59.
4. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378-20130425.pdf>

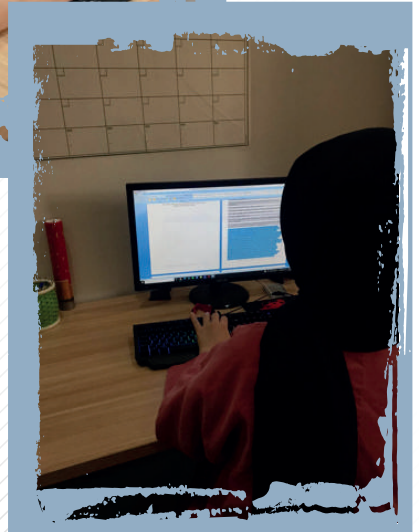
www.ied.org.tr

www.ied.org.tr

Gönüllü ody. Rumeysa KAHVECİ'nin veri analizi ve raporlama çalışmaları:

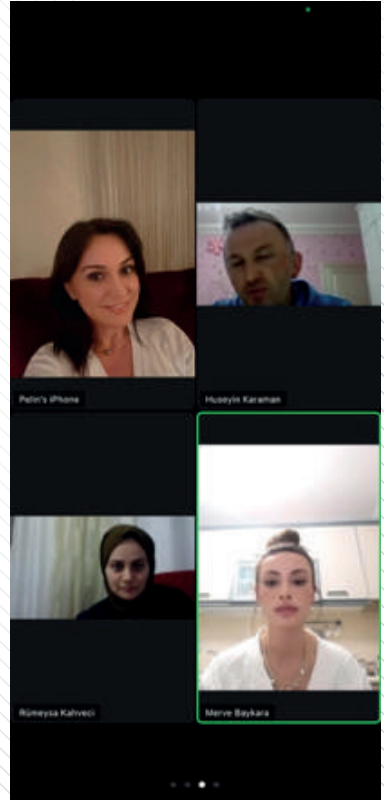

Gönüllü ody. Merve
BAYKARA'nın veri analizi ve
raporlama çalışmaları:

www.ied.org.tr

Zoom programı
aracılığıyla uzaktan yapılan
proje ekibi toplantısı:

www.ied.org.tr

DERNEKTEN FOTOLAR

DERNEKTEN FOTOLAR

www.ied.org.tr

www.ied.org.tr

DERNEKTEN FOTOLAR

DERNEKTEN FOTOLAR

www.ied.org.tr

Selimiye Mahallesi, Cami Caddesi, Oltan Apartmanı No: 19/A Üsküdar İstanbul
Telefon-Whatsapp: 0538 224 40 83

E-posta: ied@ied.org.tr

www.ied.org.tr

isitmedernek

isitmedernek

isitmedernek

Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. İçeriğinden yalnızca İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.